

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΤΡΩΜΑΤΩΣΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ

Κοινωνική στρωμάτωση είναι η κατάταξη ατόμων και ομάδων σε ιεραρχικά στρώματα. Είναι ο ειδικότερος όρος που χρησιμοποιούν οι κοινωνιολόγοι για να περιγράψουν όλα τα φαινόμενα “*κοινωνικής ανισότητας*”. Οι κοινωνιολόγοι συμφωνούν ότι η κοινωνική ανισότητα είναι κοινωνικά δομημένη. Αυτό σημαίνει ότι: (α) η ανισότητα είναι θεσμοποιημένη (ότι δηλαδή υπάρχει ένα **σύστημα** ανισότητας (β) ότι η ανισότητα εμφανίζεται με συγκεκριμένες, επαναλαμβανόμενες και σχετικώς σταθερές μορφές και (γ) ότι η ανισότητα “μεταφέρεται” από τη μια γενιά στην άλλη.

Οι τρεις διαστάσεις της κοινωνικής στρωμάτωσης είναι η οικονομική διάσταση, το γόητρο και η δύναμη. Πιο συγκεκριμένα:

(I) Η οικονομική διάσταση (οικονομική θέση) σχετίζεται με τον πλούτο και το εισόδημα. Ο **πλούτος** αναφέρεται σε οτιδήποτε έχουν οι άνθρωποι στην ιδιοκτησία τους. Το **εισόδημα** αναφέρεται στην ποσότητα χρημάτων που εισπράττουν. Με άλλα λόγια, ο πλούτος βασίζεται σε αυτά που έχουν και κατέχουν οι άνθρωποι, ενώ το εισόδημα στα χρήματα που λαμβάνουν σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Σε γενικές γραμμές θα λέγαμε ότι **το εισόδημα στις μεταβιομηχανικές χώρες είναι άνισα κατανεμημένο**. Για παράδειγμα, το 1999, το πλουσιότερο ένα-πέμπτο (1/5) του πληθυσμού των Η.Π.Α. εισέπραττε περίπου το 50% του συνολικού εθνικού εισοδήματος. Ο Νορμπελιστας οικονομολόγος Paul Samuelson είχε περιγράψει την κατάσταση ως εξής: “Αν κατασκευάζαμε μια πυραμίδα χρησιμοποιώντας παιδικούς κύβους και το κάθε στρώμα αντιπροσώπευε \$500 εισοδήματος, η κορυφή της πυραμίδας θα ήταν πολύ ψηλότερη από το Όρος Έβερεστ, αλλά οι περισσότεροι άνθρωποι θα βρίσκοταν λίγα μόλις μέτρα από το έδαφος”.

Η αναλογία του Samuelson δείχνει ότι το χάσμα ανάμεσα στο εισόδημα των πλουσιότερων και των φτωχότερων ομάδων στις Η.Π.Α. αυξάνεται συνεχώς. Τα φτωχότερα κράτη έχουν και αυτά προβλήματα ανισότητας εισοδήματος. Ίσως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Βραζιλία, η χώρα με τη μεγαλύτερη εισοδηματική ανισότητα στον κόσμο: εδώ, το φτωχότερο 20% του πληθυσμού εισπράττει μόνο το 2% του συνολικού εισοδήματος, ενώ το πλουσιότερο 10% εισπράττει παραπάνω από το 50% του συνολικού εισοδήματος. Σωστά λοιπόν η κοινωνιολόγος Jane Kramer (1987) είχε περιγράψει το Rio de Janeiro ως “ένα μέρος όπου 12,000 άνθρωποι πάνε για μπάνιο στην παραλία, ενώ 12 εκατομμύρια άνθρωποι πεθαίνουν από την πείνα”.

Ο πλούτος στις ανεπτυγμένες χώρες είναι ακόμη πιο άνισα κατανεμημένος από το εισόδημα. Για παράδειγμα, στις Η.Π.Α. το 1997, το πλουσιότερο ένα-πέμπτο (1/5) του πληθυσμού κατείχε το 85% του εθνικού πλούτου.

(II) Το γόητρο αναφέρεται στον σεβασμό, στον θαυμασμό και στην αναγνώριση που συνδέονται με μια συγκεκριμένη κοινωνική θέση. Σε κοινωνικές έρευνες, οι ερωτώμενοι καλούνται να κατατάξουν μια σειρά από επαγγέλματα ανάλογα με το κοινωνικό τους κύρος. Σε μια έρευνα του 1982 στις Η.Π.Α., τα πέντε επαγγέλματα με το μεγαλύτερο κύρος ήταν γιατρός, καθηγητής πανεπιστημίου, δικηγόρος, οδοντίατρος και υψηλόβαθμος τραπεζικός υπάλληλος. Τα πέντε επαγγέλματα με το λιγότερο κύρος ήταν υπάλληλος σε βενζινάδικο, σερβιτόρος(-α), οδοκαθαριστής, θυρωρός και λούστρος (τελευταίο επάγγελμα στην κατάταξη). Σε μια πιο πρόσφατη έρευνα (1998), η κατάταξη είχε αλλάξει: σε ό,τι αφορά τα πέντε πρώτα επαγγέλματα, το επάγγελμα του γιατρού ήταν και πάλι πρώτο, αλλά στη λίστα ακολουθούσε ο δικηγόρος, ο οδοντίατρος, μετά ο καθηγητής πανεπιστημίου, και τέλος ο αρχιτέκτων. Τα τελευταία πέντε επαγγέλματα ήταν σερβιτόρος(-α), μπάρμαν (μπαργούμαν), βοηθός σε αγροτικές εργασίες, θυρωρός και εφημεριδοπώλης.

(III) Η δύναμη αναφέρεται στην ικανότητα ατόμων και ομάδων να επιβάλλουν τη θέλησή τους σε ποικίλες καταστάσεις ακόμη κι όταν συναντούν την αντίσταση των άλλων. Πολύ απλά, η δύναμη καθορίζει ποια άτομα ή ποιες ομάδες θα κυριαρχήσουν: ποιών τα συμφέροντα θα εξυπηρετηθούν, ποιων οι αξίες θα προβληθούν. Όπου κι αν κοιτάξουμε, από τις οικογένειες ως τον πολιτικό στίβο, θα δούμε ότι κάποιες ομάδες πάντοτε κυριαρχούν πάνω σε άλλες. Είναι οι προτιμήσεις αυτών των ομάδων που “μεταφράζονται” και μετουσιώνονται σε κοινωνική πραγματικότητα.